

ФУЧЖОУ

в Роттердамі

Український фільм «Фучжоу» було показано в Головній програмі XXV МК в Роттердамі. Західна преса назвала його «божевільним, динамічним фільмом про все й ні про що». Цей чарівний фільм-казка, притча-мрія викликав теплу усмішку у глядачів, заворожив їх добрим гумором, хвацькою манерою оповіді й національним колоритом, де різношерстно-інтернаціональний глядач, можливо, вперше у своєму житті зміг побачити українські хати, вітряки й дівчат. Та й українська мова нікого не збентежила. Незважаючи на переклад, всі зрозуміли фантастичні перипетії головного героя, посміявшись від душі. Божевільний ритм не розхлюпує основну енергетику фільму, а, навпаки, зберігає її в гармонійному стані. Таке відчуття, що режисер ходить по лезу ножа, на стику різних жанрів і йому це вдається. З бравною легкістю він змішує жанри і стилі, змушує глядача іти лабіринтом несподіваного, але безхитрісного сюжету. Мабуть, можна сказати, що М.Ілленко відтворив сучасний фольклор, талановито змішавши нове і старе, чим так заінтригував західного глядача.

Прізвище Ілленко добре відоме в кіносвіті колишнього Союзу. Двох старших братів Вадима і Юрія представляти не треба. Тож для М.Ілленка вже в

родині склалося так, «що не заразитися кіномистецтвом» він просто не міг. Тому й опинився після школи у ВДІКу.

- *Михайле, чому, проживши все життя до закінчення інституту в Москві, Ви потім поїхали в Україну? В ситуації того часу люди готові були на все, аби мати шанс залишитися в Москві. Це був певний виклик?*

- Ні, виклику не було. Річ у тім, що я людина сентиментальна. Народився в Москві, але до шкільного віку я прожив в Україні. Найсильніші враження для всіх людей - це враження дитинства. Вони - на все життя. І я не виняток. Мене туди дуже вабило. Був у мене навіть такий рефлекс. В московській школі я погано вчився. А влітку, приїжджаючи в Україну, я ніби виривався на свободу. І цей рефлекс у мене й досі зберігся. Крім того, мої брати на той час працювали в Україні. Тому й вибір був однозначний.

- *Можна сказати, що Ви - напівросіянин, а Ваш фільм проникнутий національним українським колоритом. Це Ваше освідчення в любові до України?*

- Це цікава ситуація. Наприклад, Параджанов - вірменин, виріс в Грузії, вчився у ВДІКу в Москві,

приїхавши в Україну, був настільки зачарований цією мелодикою, цим звучанням і цією аурою, що зняв там один із найзнаменитіших українських фільмів «Тіні забутих предків».

- Так, він показав величезний шар національної культури. Можливо, талановитій людині ззовні легше побачити особливості національної культури, аніж тій, яка виросла там і бачить це кожного дня?

- Можливо. Знамениті режисери, такі як Чухрай, Алов, Наумов, Марк Донської - вони отримали певний імпульс в Україні. Вони там починали. Може, існує там сильна енергетика. Хоча містики я побоююсь.

- А у Вашому фільмі містики повно, щоправда, показана вона крізь призму здорового гумору. Ви професійно цікавитесь українським фольклором?

- Так, багато історій, розказаних в Україні, втілені у моєму фільмі. Я, звичайно, сам не бачив, щоб людину блискавка в тім'я вдарила. Але якщо казати про рибу, яка з неба посипалась, то мені про таке ще батько розповідав. А назва цьому явищу - смерч. Мені ж залишилося тільки додати, що смерч поніс не тільки рибу, а й рибалку. А ситуація з Америкою! На Західній Україні люди розповідали просто фантастичні історії, які відбувалися в часи еміграції до Канади і Америки. І сценарій я написав не на основі якоїсь літератури, а просто зібрав разом усі ці історії, які накопичувалися одна по одній. Просто жаль, якщо вони відійдуть. Український фольклор один із найстійкіших. Він так змішує поганство із християнством, і так вільно, я б навіть сказав, безпардонно це робить, що на цій грані дуже дивні речі народжуються. Я вивчав цю літературу. І в ній багато фундаментального, там живуть архетипи. На чому й ґрунтуються притчі і, взагалі, будь-яке мистецтво.

- Давайте трохи поговоримо про сам фільм. І моє перше питання - чому «Фучжоу»?

- Історія така. Художник у фільмі малює те, що його оточує, а виходить все навпаки. Замість українських пейзажів - фантастичні картини з бедуїнами, Мадагаскар. Фучжоу - це китайське місто, але про це ніхто там не знає. Але саме слово, яке нічого не пояснює, прив'язалося до односельців. І воно стало кочувати. Та для мене важливе інше в цьому слові. Фучжоу - це мрія, віра. І чи потрібне нам взагалі таке Фучжоу, чи краще замкнутися в якомусь сірому, повсякденному існуванні?

- Ви використали у Вашому фільмі картини реального художника?

- Це цікава історія. Я думав спочатку, що картини малюватиме студійний художник. Але потім мені порадили поїхати в одне глухе українське село і познайомитися з дивним художником-примітивістом Микололю Нікуліним. Він свої картини ніби не тільки малює, а й робить комусь Послання. І вперше одержав гроші за свої картини. Від нас. За їхню оренду. І був цим просто приголомшений, тому що він ніколи не пов'язував те, що робить, із грошми. Ми навіть зробили потім дві маленькі виставки його картин у Києві.

Кадр із фільму «Фучжоу». Режисер М.Ілленко. 1994.

- Я зрозуміла, що фільм знімався довго й важко. В ситуації, яка склалася у світі кіно, не дивно. Залишається радіти, що фільм закінчили і він благополучно поїхав до Роттердаму.

- Так, навіть не вірять, що фільм знімався три роки. Спершу були гроші комерсантів, та ті швидко збагнули, що вкладання грошей в кіно - це довга і нудна справа. Був потім з ними шлюбнорозлучний процес. Фільм перекупила держава, потім у неї теж скінчилися гроші, потім з'явилися знову.

- Ви самі шукали гроші?

- Я гроші шукати не вмію. Але в таких ситуаціях треба проявляти впертість. Слід віддати належне групі - вона проявила стійкість і активність. Знаєте, коли не платять місяць, два, три, то може й розвалитися вся справа. Працюючи в таких важких умовах з одного боку і в таких творчо-визначених жанрах - з іншого, важливо зібрати групу однодумців, які в цю справу вірять і її розуміють. Оператор, наприклад. Кілька фільмів я зняв з одним і тим же оператором - Б.Вержбицьким. Та й акторів я вибираю відразу, під когось пишу сценарій.

- У Вашому фільмі стільки зйомок було в морі на яхті. Як це Вам вдалося при такій фінансовій ситуації?

- У це також повірити не можна. Я розкрию секрет. Цю двощоглову яхту ми збудували самі. Але вона всього шість метрів довжиною. І через певну зйомку створили їй імідж великої. Знімали ми у відкритому морі в Севастополі. У нас була призначена зйомка якраз в день пучку.

Того дня всі були розгублені. Завмерло життя в Севастополі. А Севастополь - це ж військовий порт. Ми запитали в диспетчера дозволу знімати. І він теж не знав, як у цьому разі бути. Врешті решт дозволив, і ми під американським прапором вийшли в море.

- З ящиками шампанського на борту...

- До речі, про шампанське. Сталося ще одне диво. Очевидно, коли знімаєш фільм-казку, то і в реальному житті починаються дива. Нам прислала шампанське фірма «MUMM» із Франції. Спершу прийшли порожні демонстраційні пляшки, виробництво яких нам би обійшлося дорожче закупки самого

Малюнок Миколи Нікуліна, використаний у фільмі «Фучжоу».

шампанського. Мало того, в останній момент ми одержали із Франції факс, де було написано: перечитавши сценарій, ми зрозуміли, що у фільмі вам потрібно відкривати ці пляшки. І тоді вони нам надіслали екстра-ящики уже з шампанським.

- *Французьке шампанське, американський прапор. Цікаво... До речі, Ви навіть самі не уявляєте, як усі гумористичні сцени, що відбувалися у Вашому фільмі в «Америці», точно «вистрелили» в Європі. Європейський кіноглядач, який втомився від впровадження американізму в єврокультуру, любить посміятися над пародійними елементами, що стосуються Америки. У Вас це вийшло мимоволі?*

- Мені хотілося так зробити. По-перше, за сюжетом мені дуже важливо було запустити головного героя до Америки, щоб потім знову повернутися до цього осліплого художника і до цієї нещасної дівчинки, яка, незважаючи ні на що, любить юнака і продовжує його чекати. А з іншого боку, звичайно, я теж намагався закласти полеміку. Як і на Заході, так і в нас, пресінг найчастіше поганого американського кіно і стереотипів відчувається щоденно. І в ньому є один бік руйнівний. Річ у тім, що незумисне це руйнує

корінну культуру. Цьому не можна протистояти війною чи заборонами, а треба виявити полемічний опір, який все-таки збереже таким чином Україну, Росію, Голландію. Я зробив це у своєму фільмі за допомогою повчального гумору.

- *Ваш фільм світлий і оптимістичний. У наш час багато хто знімає важкі, повні страшного реалізму художні фільми. Чому Ви раптом зняли такий фільм?*

- Я згоден, що сьогодні важко знімати оптимістичні картини. А з приводу себе... Мені важко відповісти на це питання. Нота самоіронії і легкого насміхання над самим собою - вона найулюбленіша в мене. Тому вона присутня і в інших моїх фільмах. Наприклад, мій фільм за оповіданнями Чехова розвивався в іншому жанрі, в іншому ключі. Це інша стихія. А от фільм за Гоголем - у ньому більше від «Фучжоу», оскільки гротеск, несподівані парадокси. Перетин несумісного - побутового світу і фантазії. І мені таке подобається найбільше.

- *Сьогодні український кінематограф у важкому стані...*

- Ви знаєте, як виглядає кіностудія імені Довженка зараз? Фільми не знімаються, зупинені великі проекти, а пройти туди неможливо - так багато товчється там людей. Не кіношників. Здані в оренду приміщення. Таким чином, поступово орендатори, як зозулята, витісняють з рідного гнізда пташенят, які тут народились.

- *Ви бачите який-небудь вихід із становища, яке склалося, і що Ви особисто можете зробити?*

- Як би тяжко не було, намагатимуся знімати фільми. Я також викладаю в Театральному інституті на кінофакультеті і збираюся й надалі працювати зі студентами, відстоюючи таким чином нашу сильну школу кінематографа в наступних поколіннях. Мені також залишилося дозняти мій новий фільм «Сьомий маршрут». Цього разу сучасна історія. Про парадокси сучасного дня.

Оксана Клейберг-Максимчук
Роттердам, спеціально для «Кіно-Театру»

мистецька
хроніка

фільми із Санкт- Петербурга

Під час програми «Вечори Санкт-Петербурзького кіно», яка проходила в Будинку кінематографістів у середині березня, кияни могли пересвідчитися: ленінградська школа живе і розвивається в конкретно визначених естетичних параметрах. Основними особливостями цієї школи, заявленої разом із фільмом Олексія Германа «Перевірки на дорогах», є спрямована проти стандартних уявлень про кіно самодостатність матеріально-предметного світу, посилена замкнутістю і тісністю інтер'єрів, зображення, в яких бракує «повітря» і просторової перспективи, концентрація уваги на самовідчуттях героїв.

Так чи інакше ці риси проявлялися у послідовників Олексія Германа і тривання такої лінії підтвердив, зокрема, фільм «Принциповий жалісливий погляд» (реж. О.Сухачов), фільм, який порушив глибоке й невичерпне питання - відсутність взаєморозуміння між людьми. В центрі його жінка, яка опинилася сам на сам перед проблемою некоммунікбельності і яка стала жертвою власноруч вибудованої перешкоди у спілкуванні з людьми.

Під час «Вечорів» були також показані фільми: «Любов - передвістя печалі» (реж. В.Сергєєв), «Каблучка золота, букет троянд червоних» (реж. Д.Долинін), «Все буде добре» (реж. Д.Астрахан).

Кореспондент «Кіно-Театру».